

СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ «АГРАРНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

Ступінь вищої освіти *PhD доктор філософії*
Спеціальність *032 «Історія та археологія»*
Освітня програма *«Історія України»*
Рік навчання **1**, семестр **1**
Форма навчання – *денна, заочна*
Кількість кредитів ЄКТС **7**
Мова викладання *українська*

Лектор курсу

Білан Сергій Олексійович, доктор історичних наук,
професор, професор кафедри міжнародних відносин і
суспільних наук

Контактна інформація
лектора (e-mail)

bilanso@ukr.net

Сторінка курсу в eLearn

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=659>

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни є здобуття аспірантами теоретичних і практичних знань та навичок з проблематики аграрної історії України для забезпечення їхньої професійної підготовки у якості науковців.

Основні завдання курсу:

- визначити особливості й цілі використання аграрної історії України в процесі історичного дослідження;
- окреслити головні напрямки впровадження аграрної історії України в галузі історії України та світу;
- виокремити теоретико-методологічне забезпечення для реалізації наукових досліджень через призму аграрної історії України;
- оволодіння методикою проведення прикладних історичних досліджень проблемних питань історії України та світової історії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант має:

знати:

- зміст і завдання курсу, його значення для вивчення аграрної історії України;
- базові поняття та категорії дисципліни;
- основні тенденції наукового дослідження в контексті аграрної історії України;
- методику проведення історичних досліджень через призму аграрної історії України;

України;

вміти:

- визначати зміст і завдання курсу;
- вільно володіти термінологією курсу;
- орієнтуватись у загальносвітовому історіографічному процесі щодо проблематики аграрної історії України;
- застосовувати на практиці методи історичного дослідження при вивченні аграрної історії України.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач:

Інтегральна компетентність:

Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері історії та археології, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

- загальні компетентності (ЗК):

ЗК 5. Комплексність та системний підхід до проведення наукових досліджень із дотриманням академічної доброчесності.

ЗК 10. Здатність бути критичним та самокритичним. Здатність критично сприймати та аналізувати чужі думки й ідеї, шукати власні шляхи вирішення проблеми, рецензувати наукові публікації та автореферати, здійснювати критичний аналіз власних матеріалів.

ЗК 11. Здатність генерувати нові науково-теоретичні та практично спрямовані ідеї (креативність).

- спеціальні компетентності (СК):

СК 1. Комплексність у проведенні досліджень у галузі історія.

СК 2. Здатність до ретроспективного аналізу наукового доробку у напрямі дослідження історії.

СК 3. Комплексність у володінні інформацією щодо сучасного стану і тенденцій розвитку світової і вітчизняної історичної науки.

СК 5. Комплексність у виявленні, постановці та вирішенні наукових задач та проблем в історичній галузі.

СК 7. Здатність створювати нові знання через оригінальні дослідження, якість яких може бути визнана на національному та міжнародному рівнях.

СК 12. Здатність сприймати і досліджувати історію України в контексті світового історичного процесу.

СК 13. Здатність відрізнити специфіку підходів до розв'язання вирішення проблем у галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки.

- результати навчання (РН):

РН 01. Використовувати сучасні теоретичні та методологічні досягнення історичної науки.

РН 02. Виділяти невирішені проблеми та прогалини в історіографічному масиві.

РН 11. Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проекти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.

РН 13. Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити сформоване та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми історичної науки з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, економічних, культурних, етнічних та правових аспектів.

РН 14. Сприймати, досліджувати та викладати історію України, зокрема, її аграрну історію, в широкому контексті світового історичного процесу.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Години (лекції/ лабораторні, практичні, семінарські)	Результати навчання	Завдання	Оціню- вання
1 семестр				
Змістовий модуль 1				
Тема 1. Зародження аграрних відносин на українських землях в давню добу	2/2	- розуміти сутність і функції аграрних відносин; - знати передумови зародження й основні етапи аграрних відносин на українських землях	Обговорення питань на семінарському занятті. Робота з першоджерелами. Інформаційне повідомлення про новини науки	10
Тема 2. Сільське господарство часів Київської Русі та Галицько-Волинської держави (X–XIV ст.)	2/2	- розуміти особливості розвитку сільського господарства у зазначений період; - знати основні риси сільського господарства в Україні у X–XIV ст.	Обговорення питань на семінарському занятті. Робота з першоджерелами. Інформаційне повідомлення про новини науки	10
Тема 3. Аграрна політика на українських землях у XIV– I пол. XVII ст.	2/2	- розуміти особливості змін у аграрних відносинах XIV– I пол. XVII ст.; - визначати відмінності якісних показників у аграрних відносинах в Україні у XIV– I пол. XVII ст.	Обговорення питань на семінарському занятті. Робота з першоджерелами. Інформаційне повідомлення про новини науки	10
Тема 4. Аграрні відносини в козацько-гетьманській державі	2/2	- розуміти причини та наслідки зміни аграрних відносинах у сер. XVII ст.; - знати основні риси сільського господарства України у вказаний період.	Обговорення питань на семінарському занятті. Робота з першоджерелами. Інформаційне повідомлення про новини науки	10
Тема 5. Аграрний поступ в Україні у II пол. XVII–XVIII ст.	2/2	- розуміти особливості змін у аграрних відносинах II пол. XVII–XVIII ст.; - знати характерні ознаки сільського господарства України у вказаний період.	Обговорення питань на семінарському занятті. Робота з першоджерелами. Інформаційне повідомлення про новини науки	10
Тема 6. Особливості сільськогосподарського виробництва в Україні у XIX	2/2	- аналізувати зростаючу роль сільськогосподарського виробництва в Україні у XIX – на початку XX ст.	Обговорення питань на семінарському занятті. Робота з першоджерелами. Інформаційне	10

		- знати основні особливості аграрного сектора України у XIX ст.	повідомлення про новини науки	
Тема 7. Аграрний розвиток українських земель на початку XX ст.	2/2	- виділяти ключові риси змін у галузі; - розуміти характерні особливості сільськогосподарського виробництва в Україні у XIX – на початку XX ст.	Обговорення питань на семінарському занятті. Робота з першоджерелами. Інформаційне повідомлення про новини науки	10
Тест з I модуля			Написання модульних тестів	30
Разом за змістовим модулем 1	14/14			100
Змістовий модуль 2				
Тема 8. Становище сільського господарства у революційний період (1917–1921 рр.)	2/2	- знати становище сільського господарства в Україні у 1917-1921 рр. - характеризувати державну політику різних урядів щодо аграрного сектору	Обговорення питань на семінарському занятті. Робота з першоджерелами. Інформаційне повідомлення про новини науки	9
Тема 9. Особливості функціонування у сільському господарстві в УСРР (1921–1939 рр.)	2/2	- визначати пріоритети державної політики по відношенню до жителів села; - розуміти механізми і процедури змін взаємостосунків держава-селянин	Обговорення питань на семінарському занятті. Робота з першоджерелами. Інформаційне повідомлення про новини науки	9
Тема 10. Аграрні питання на західноукраїнських землях у міжвоєнний період	2/2	- аналізувати особливості аграрної політики Польщі, Румунії та Чехословаччини; - визначати специфіку радянзації західноукраїнського села.	Обговорення питань на семінарському занятті. Робота з першоджерелами. Інформаційне повідомлення про новини науки	8
Тема 11. Сільське господарство України в роки Другої світової війни (1939–1945 рр.)	2/2	- визначати та аналізувати аграрну політику Радянського Союзу та Третього Рейху щодо українських земель; - знати характерні особливості функціонування сільського господарства України у вказаний період.	Обговорення питань на семінарському занятті. Робота з першоджерелами. Інформаційне повідомлення про новини науки	8

Тема 12. Особливості розвитку сільського господарства України в 1945–1964 рр.	2/2	- характеризувати основні причини та наслідки голоду 1946-1947 рр. - встановлювати особливості відбудови сільського господарства та проведення реформування в аграрному секторі	Обговорення питань на семінарському занятті. Робота з першоджерелами. Інформаційне повідомлення про новини науки	9
Тема 13. Аграрний розвиток в УРСР у 1964-1991 рр.	2/2	- характеризувати особливості та розвиток сільськогосподарського виробництва у вказаний період. - розуміти механізми та принципи державної політики щодо українського села в УРСР 1964-1991 рр.	Обговорення питань на семінарському занятті. Робота з першоджерелами. Інформаційне повідомлення про новини науки	9
Тема 14. Трансформація аграрної політики незалежної України	2/2	- знати становище сільського господарства в Україні після 1991 р. - характеризувати особливості змін в аграрному секторі економіки незалежної України	Обговорення питань на семінарському занятті. Робота з першоджерелами. Інформаційне повідомлення про новини науки	9
Тема 15. Система аграрної освіти та науки в незалежній Україні	2/2	- знати систему аграрної освіти та науки України; - виявляти основні тенденції реформування аграрної освіти та науки України.	Обговорення питань на семінарському занятті. Робота з першоджерелами. Інформаційне повідомлення про новини науки	9
Тест з II модуля			Написання модульних тестів	30
Підсумки модуля 2	16/16			100
Всього за навчальну роботу	$R_{HP} = \frac{0,7 * (R_{3M 1} + R_{3M 2})}{2}$			70
Екзамен				30
Всього за курс	$R_{ДИС} = R_{HP} + R_{AT}$			100

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	Відповіді на семінарських заняттях мають спиратися на власноруч підготовлений конспект. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Самостійні роботи повинні бути виконані власноруч відповідно вимог, які до них висуваються.
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету)

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Рекомендована література

Основна

- Бернштейн Л.Ю., Коломієць С.С. Каденюк О.С., Ісакова Н.П., та ін. Історія формування української моделі розвитку сільського господарства (з найдавніших часів до сьогодення). Частина 2-3. – Київ, 2003, 244 с.
- Каденюк Олександр Аграрна історія України: З найдавніших часів до сьогодення (Ukrainian Edition) Paperback – August 30, 2019, 544 с.
- Ковальова Н., Корноненко С., Малиновський Б., Михайлик О., Мороз А. Аграрна політика в Україні періоду національно-демократичної революції (1917-1921). – Черкаси, 2007, 280 с.
- Коломієць С.С. Історія формування української моделі розвитку сільського господарства (з найдавніших часів до сьогодення). Частина 1. – Київ, 2003, 180 с.
- Падалка С. С., Кириленко І. Г., Вергунов В. А. Аграрна історія України. У 3-х ч. – Ч. I: Від найдавніших часів до початку ХХ століття. – К.: Аграрна наука, 2019. – 332 с.
- Падалка С. С., Кириленко І. Г., Вергунов В. А. Аграрна історія України. У 3-х ч. – Ч. II: Радянська доба 1917–1990 рр. – К.: Аграрна наука, 2019. – 458 с.
- Падалка С. С., Кириленко І. Г., Вергунов В. А. Аграрна історія України. У 3-х ч. – Ч. III: Період незалежності 1991–2018 рр. – К.: Аграрна наука, 2019. – 372 с.
- Панченко П.П., Шмарчук В.А. Аграрна історія України. – К., 2001, 280 с.
- Романюк І. Українське село у 50-ті – першій половині 60-х років ХХ ст. Вінниця, Книга-Вега, 2005. 256 с.
- Українське село у 20-90 роках ХХ століття / Колектив авторів: Бернштейн Л.Ю., Кульчицький С.В., Мигрин Г.Р., Панченко П.П., Джос Ф.Х., Каденюк О.С., Коломієць С.С. та ін. – К., 1998. –122 с.
- A. Haron Akram-Lodhi and Cristobal Kay. Peasants and Globalization: Political economy, rural transformation and the agrarian question. Taylor & Francis. 2008. 368 p.
- Willem van Schendel. Embedding Agricultural Commodities: Using historical evidence, 1840s–

1940s. Taylor & Francis. 2017. 453 p.

Допоміжна

1. Білан С.О. Запровадження товариств спільного обробітку землі як інструмент внутрішньополітичної боротьби радянського уряду з українським селянством (1927–1939 рр.). Сторінки історії. Збірник наукових праць, 49, 133-142. doi: <https://doi.org/10.20535/2307-5244.49.2019.189545>.
2. Бобловський О.Ю. Проблеми формування кооперативів в обслуговуючій сфері АПК / проблеми формування ринкової економіки України. – К.:КНЕУ, 2000. – С. 68-69.
3. Калініченко В.В. Селянське господарство в період непу: Історико-економічне дослідження. – Х., 1997.
4. Комарніцький О. Б. Аграрна історія України: навч.-метод. посіб. для студ. іст. ф-тів. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Видавництво «Рута», 2019. 174 с.
5. Марочко В.І. Кого називали артільним батьком української кооперації // Історія України в запитаннях та відповідях. – Випуск 3. – К., 1991.
6. Марочко В.І. Українсько-селянська кооперація: історико-теоретичний аспект (1861-1879 рр.) – К.: М.Р.К., – 1995. – 273 с.
7. Нечитайло В.В. Селянське господарство фермерського типу в Україні: Історія і сучасність. – Кам'янець-Подільський, Аксіома, 2004. – 436 с.
8. Сургай Г.І. Сільське господарство України: уроки минулого і сучасний аграрний курс. – К.: Либідь, 1996.
9. Рябоконт В.П. Соціально-економічні проблеми розвитку агропромислового комплексу України в сучасних умовах. – К.: Інститут аграрної економіки, 2000.
10. Соціально-економічні проблеми реформ у агропромисловому комплексі України (1991-1998 роки)/ Л.Ю. Беренштейн, П.П. Панченко, О.П. Реєнт, С.С. Коломієць, С.С. Падалка, В.А. Моргун та ін. – К.:ІУ НАН України, 1998.
11. Сучасна аграрна політика України: проблеми становлення / За редакцією академіка П.Т. Саблука, В.В. Юрчишина. – К., 1996. 540 с.
12. Третяк А.М. Історія земельних відносин і землеустрою в Україні. – К., Аграрна наука. – 280 с.
13. Україна на зламі історичних епох – реформи в АПК (формування нових виробничих відносин в аграрному секторі економіки України (1991-2000 роки) / О.Р. Реєнт, Л.Ю. Беренштейн, П.П. Панченко та ін. – К.: ІУ НАН України, Українська Академія історичних наук, 2000. – 396 с.
14. Bilan, S. Staffing the Ukrainian village with agricultural specialists (1929–1939). 2019, *Skhidnoieuropeiskyi Istorychnyi Visnyk*, 10, 149–160. doi: 10.24919/2519-058x.10.159168. WoS
15. Bilan, S., Domoroslyi, V. Deputies of the Ukrainian Dumma Community and State Duma of Russia, their Activities in the Autonomists' Union. *Skhidnoieuropeiskyi istorychnyi visnyk [East European Historical Bulletin]*, 2023, 26, 31–42. doi: 10.24919/2519-058X.26.275247. WoS

Інформаційні ресурси

1. Інститут історії України Національної академії наук України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://history.org.ua/uk>
2. Національна академія аграрних наук України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naas.gov.ua/>
3. Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dnsgb.com.ua/>
4. <https://ghum.kuleuven.be/icag/english>
5. <https://www.jstor.org/stable/40273116>
6. <https://www.slu.se/en/departments/urban-rural-development/research/agrarian-history/>